

Muutoksen perusta on ihmisen mielessä

■ Anna-Liisa Rekola

Tieteiden päivien teemana evoluutio oli mielenkiintoinen ja antoisa, jonka myös saavutettu yleisömäärä todisti. Niissä alustuksissa ja keskusteluissa, joissa olin läsnä jäin kuitenkin kaipaamaan psykologisen evoluution ja psykohistorian näkökulmia.

Se psykohistorian linja, joka alkoi Yhdysvalloissa 1960–70-luvuilla on meillä jäänyt kovin vähälle huomiolle. Helsingin yliopistossa sitä tuntevat esimerkiksi Juha Siltala ja Juhani Ihanus.

Alunpitäen monitieteinen ryhmä historian-tutkijoita, psykoanalytikoita, lääkäreitä, talous- ja uskontotieteilijöitä sekä antropologeja alkoi määrätietoisesti tutkia ihmisen lapsuuden historiaa lähtien vanhasta ajasta ja mahdollisuuksien mukaan eri kulttuureista. Lloyd de Mausen toimittama ja vuonna 1974 julkaistua sekä myöhemmin tarkennettua teosta *The History of Childhood* ei kuitenkaan ole suomennettu eikä se kuulu käyttäytymistieteen oppikirjoihin, vaikka siellä sen paikka ehdottomasti olisi. Monet siinä rohkeasti kartoitetut ilmiöt aletaan nyt tiedostaa, mutta ne jäävät historiallisesta kontekstistaan irrallisiksi – siksi niitä on vaikea ymmärtää.

Se, mitä tutkijat löysivät monipuolisista lähteistään – niihin kuului tavanomaisten kirjallisten lähteiden lisäksi kaunokirjallisuus, myytit, kuvataiteet väestötilastot jne. – yllätti ja järkytti heidät perusteellisesti. ”Ihmisen lapsuus on ollut painajaisuni, josta olemme vasta äskettäin alkaneet herätä”, kirjoittaa Lloyd de Mause. Yleinen suhtautuminen lapsiin näyttää esimerkiksi läntisessä kulttuuripiirissä kehittyneen parissa tuhannessa vuodessa lapsia tappavasta – jopa uhraavasta – hylkäävään, ambivalenttiin ja siitä intrusiiviseen, niin kutsuttuun mustaan ja vähitellen delegoimalla sitovaan kasvatukseen. Vasta viimeisten vuosikymmenien aikana on vahvistunut lasta arvostava ja auttamaan pyrkivä ajattelutapa. Vaikka historian-tutkijoiden keskuudessa vastustus psykohistoriaa kohtaan oli aluksi

vahva, alkaa vastaanotto olla nyt parempi, koska olemme niin ymmällä maailmassamme.

Lloyd de Mausen teos *The Emotional Life of Nations* (2002) kokoaa psykohistorian perusteoria. Se etsii historiallista muutosta ja sen motivaatiota selittäviä yleisiä lakeja. Se merkitsee psykogeenistä historiantulkintaa. Historian tapahtumat riippuvat siitä, minkälainen ihminen tekee ratkaisut. Millaisia ihmiset ovat, riippuu puolestaan siitä, miten he ovat syntyneet ja kasvaneet, miten heitä on hoidettu ja kohdeltu. Elämänolosuhteiden paraneminen antaa vanhemmille vähitellen mahdollisuuden tarjota lapsilleen ruumiillisesti ja henkisesti turvallisemman kasvun – samalla kehittyä niin kutsuttu *minälujuus*. Siihen pohjautuu historiallinen kehitys kivikaudesta tietotekniikkaan.

Helsingin yliopiston kirjaston lukusalissa on parikymmentä *The Journal of Psychohistory* -aikakauskirjan vuosikertaa – koskemattoman näköisinä. Se on sikäli yllättävää, että jo etukannesta näkyy, että jokainen numero sisältää äärimmäisen tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja. Esimerkiksi terrorismista on useita syvältä valaisevia artikkeleita. Lehdellä on radikaalia sanottavaa sodasta instituutiona. Vahva monitieteinen tutkimuspohja tuntuu.

Jäntevästi jäsennetty kokonaiskuva psykologisesta ja sosiaalisesta sekä sen myötä historiallisesta evoluutiosta on tällä hetkellä meille todella tarpeellinen. Ilman sitä emme selviä aikamme haasteista. Vanhemmuuden tukeminen ja ohjaaminen pois väkivaltaisista hoito- ja kasvatustavoista on tärkeämpi poliittinen tehtävä kuin mitä olemme tottuneet ajattelemaan. Kestävän kehityksen ja muutoksen perusta on ihmisen mielessä.

Kirjoittaja on filosofian maisteri ja eläkkeellä oleva psykoanalytikko.